

EEN FATSOENLIJK 's-HERTOGENBOSCH

‘VAN IK NAAR WIJ’

Verkiezingsprogramma 2026-2030

← Terug naar inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD VAN DE LIJSTTREKKER	2
'S-HERTOGENBOSCH, EEN GEMEENTE VAN 200.000+ INWONERS	3
ONS KOMPAS	5
1 DE SAMENLEVING, VRIJWILLIGERS EN INITIATIEVEN	7
2 WONEN: NIEUWE WONINGEN EN SOEPELE DOORSTROMING	11
3 ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID	14
4 ONDERWIJS EN STUDENTEN	19
5 SPORT EN BEWEGEN	21
6 ZORGEN VOOR ELKAAR	24
7 ARMOEDE EN BESTAANSZEKERHEID	27
8 MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID	30
9 LEEFBAARHEID	33
10 GROEN, DUURZAAMHEID EN KLIMAAT	35
11 CULTUUR EN ERFGOED	38
13 VEILIGHEID EN WEERBAARHEID	41
14 FINANCIEEL EN BESTUUR.....	44

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Voorwoord van de lijsttrekker

Ons verhaal

Het CDA gelooft in de kracht van de samenleving. Waar mensen elkaar ontmoeten in gezinnen, buurten, verenigingen, sportclubs, (familie)bedrijven of coöperaties. Waar respect, waarden en normen niet ouderwets zijn, maar iets zijn om te koesteren. Waar het algemeen belang vooropstaat. Waar mensen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving, omzien naar elkaar en voor elkaar zorgen. Waar we een betere wereld doorgeven aan de toekomstige generaties. Samen kunnen we meer – dat is de beweging **van Ik naar Wij**.

Een politiek van samenwerken

Vanuit die gedachte pakken wij onze verantwoordelijkheid graag op. Wij zijn ervan overtuigd dat er een politiek van samenwerken nodig is. Het CDA is een partij met sterke lokale wortels en korte lijnen naar provinciebestuur, Den Haag en Brussel. Juist nu de flanken harder roepen, kiest het CDA voor het eerlijke verhaal en gezamenlijke oplossingen. Samen nemen wij de verantwoordelijkheid die deze tijd vraagt.

Onze CDA-plannen

Voor u liggen onze plannen voor de periode 2026-2030: Ons verhaal voor 's-Hertogenbosch, de stad en haar dorpen. Om u te laten zien waar wij onze focus leggen en hoe wij willen bouwen aan de toekomst. Aan een gemeenschap waar mensen tot hun recht komen en het goed en veilig leven is. Waar in de stad u ook woont, wie u ook bent. Een verhaal vol bouwstenen, ideeën en plannen. Bouwen aan de toekomst doen we samen. Uw steun is onmisbaar om ons verhaal voor een fatsoenlijk 's-Hertogenbosch vorm te geven. Wij nodigen u van harte uit om met ons mee te bouwen aan de toekomst van onze gemeente. Want een sterke gemeenschap begint bij ons allemaal.

's-Hertogenbosch, van ik naar wij! Mogen wij op 18 maart op uw stem rekenen?

CDA 's-Hertogenbosch

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

's-Hertogenbosch, een gemeente van 200.000+ inwoners

We groeien de komende decennia naar een gemeente van meer dan 200.000 inwoners. Dat brengt kansen én verantwoordelijkheden met zich mee. Het vraagt om heldere keuzes voor onze voorzieningen en prioriteiten voor de toekomst. Het CDA doet dat met ambitie én realisme.

Voor ons is het belangrijk dat onze stad en dorpen meegroeien. Dat iedereen voordeel kan hebben van groei. Waarbij het voor ons belangrijk is dat we onze eigenheid behouden. Dat we elkaar weten te vinden, het leven vieren, omkijken naar elkaar, in allerlei verbanden samenkomen, ons thuis voelen in de eigen buurt en trots zijn op wat we samen tot stand brengen.

Onze prioriteiten hierbij zijn:

- 1.** We trekken alles uit de kast om de komende jaren tenminste 15.000 nieuwe woningen te realiseren. Door het bouwen van nieuwe wijken zoals Groot-Meerendonk, nieuwbouw in Nuland en inbreiding waar het kan. We maken het makkelijker om woningen te splitsen en mantelzorgwoningen toe te voegen. We realiseren verhuiskostenregelingen en maken startersleningen mogelijk.
- 2.** We hebben meer 'wij' en minder 'ik' nodig in de onzekere tijden van nu. We versterken onze samenleving door vrijwilligers en initiatieven te waarderen en ondersteunen.
- 3.** Een groeiende gemeente, betekent ook een groei van voorzieningen, een betere bereikbaarheid, en meer levendigheid met evenementen die we betalen vanuit de toeristenbelasting.
- 4.** We investeren in veiligheid door het inzetten van wijkboa's, zorgen voor goed verlichte fietspaden en zetten sterk in om drugsgebruik en criminaliteit aan te pakken.
- 5.** De zorg moet minder complex worden door te werken vanuit maatwerk en vertrouwen, met één vaste contactpersoon.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 6.** Duurzaamheid vinden we belangrijk, met realisme en ambitie maar zonder dwang.
- 7.** Met Brainport werken we graag samen. Om zo ook ónze economie te versterken.
- 8.** Investeren in sport en bewegen loont en dat doen we stevig: van velden tot sporthallen. We maken sport voor iedereen toegankelijk, want het is een belangrijk middel om elkaar te ontmoeten en gezond te blijven.
- 9.** Armoede en schulden pakken we aan. Preventief waar het kan en met een solide armoedebelid voor wie dat nodig heeft. De Bossche Pas is een belangrijk middel om niet-gebruik van bestaande armoederegelingen tegen te gaan.
- 10.** Een bereikbare gemeente betekent: niet in de file staan in je eigen wijk, een nieuw centraal station met bus knooppunt, een nieuw treinstation bij Nuland en geen 'knip' op Zuid en een bereikbaar Rosmalen.
- 11.** Investeren in de wijken met groene openbare ruimte en meer speeltuinen.
- 12.** We willen een aantrekkelijke stad zijn voor studenten door het realiseren van meer studentenwoningen, voorzieningen, en verbindingen met de stad.
- 13.** We investeren in de nieuwe generatie door de meest iconische plek in de Stadsdelta te reserveren voor het Onderwijs.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Ons Kompas

Met ons CDA-verhaal voor 's-Hertogenbosch staan wij midden in de samenleving. Dicht bij mensen. Het CDA gelooft in de kracht van de gemeenschap. Als lokale partij werken we aan oplossingen voor vraagstukken die u direct raken: leefbaarheid, veiligheid en bereikbaarheid. We bieden een hoopvol perspectief. We laten zien dat het anders kan. Anders en beter. Die verandering begint bij de keuzes die we zelf maken.

Onze vier kernwaarden zijn daarbij ons kompas. Deze waarden zijn de basis voor onze inzet voor 's-Hertogenbosch.

Omzien naar elkaar

We zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en zijn het gelukkigst als we in gemeenschap met anderen leven. Als we worden gezien en gewaardeerd. Mensen die kwetsbaar zijn verdienen daarom steun. Wij noemen dit solidariteit. Steun van een sterke samenleving en steun van een beschermende overheid.

Een eerlijke, fatsoenlijke overheid

De overheid is er om samenleven mogelijk te maken. Wij maken ons sterk voor een rechtvaardig bestuur dat duidelijke grenzen stelt en mensen zekerheid geeft. Het behoud van een sterke rechtsstaat is hierbij onmisbaar. De overheid is er om onrecht te bestrijden. Daarom worden we strijdbaar als minderheden worden gediscrimineerd, als er tussen regio's oneerlijk wordt geïnvesteerd of als mensen door de overheid van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Zorg voor de toekomst

We zorgen ervoor dat we de wereld beter achterlaten voor onze kinderen en kleinkinderen. CDA'ers noemen dat rentmeesterschap: zorgen voor het klimaat, inzetten op duurzaamheid en een gezonde leefomgeving. Maar het gaat ook over het koesteren van cultuur en tradities, die we hebben geërfd van de generaties voor ons. En het gaat over financiën. Wij gaan verantwoordelijk om met belastinggeld, omdat we de volgende generatie niet met onze rekening mogen opzadelen.

Samen kunnen we meer

Iedereen in onze samenleving heeft een eigen en een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het CDA noemt dat gespreide verantwoordelijkheid. Samen kunnen we meer. We maken ons sterk voor minder regels en meer ruimte voor inwoners, ondernemers, verenigingen en coöperaties. De overheid moet zich niet met alles bemoeien, maar vertrouwen geven. Mensen weten vaak zelf veel beter wat er nodig is in hun dorp of wijk.

[← Terug naar inhoudsopgave](#)

Dagelijks bouwen wij zo aan een fatsoenlijk 's-Hertogenbosch, Rosmalen, Vinkel, Nuland, Engelen, Bokhoven, Orthen en Empel. U kunt op ons rekenen!

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

1 De samenleving, vrijwilligers en initiatieven

Waar staan wij voor

Vrijwilligers vormen het hart van onze lokale samenleving. Het is belangrijk om die inzet te waarderen en te versterken. Juist in onze gemeente waar 38% van onze inwoners vrijwilliger is, meer dan in vergelijkbare steden. Tegelijkertijd lijken mensen elkaar steeds minder te begrijpen, neemt individualisme toe en staat de saamhorigheid onder druk.

Dat vraagt om te investeren in de 'wij' die er in onze samenleving te vinden is. Want als we inwonersinitiatieven en vrijwilligerswerk kunnen laten floreren, bereiken we daarmee ook andere mooie doelen. We spelen in op het groeiende tekort aan professionals in de zorg, maar zorgen er vooral voor dat meer mensen elkaar leren kennen en dat eenzaamheid wordt verminderd. Ons 'sociaal kapitaal' draagt bij aan een warme, leefbare stad.

Ook initiatieven zoals Copernikkel in Boschveld, de Transfarmers op de Graafse Akker, Bij Bomans en de Buurtkamers in onze gemeente laten zien hoe inwoners met creativiteit en samenwerking hun buurt versterken. Deze plekken brengen mensen samen, zorgen voor ontmoeting en dragen bij aan een cultuur van omzien naar elkaar. Hierbij zie je dat dat dit soort zaken veel sterker worden als ze door de samenleving worden gestart, in plaats van door de overheid.

Het versterken van de beweging 'van ik naar wij' is al met succes ingezet. In samenwerking met vrijwilligersorganisaties is gekeken hoe we als gemeente kunnen helpen. Vaak gaat dat niet over grote geldbedragen, maar om elkaar te ontmoeten, van elkaar te leren en te voelen dat de gemeente nabij is en ondersteunt. Van de gemeente vraagt dat om te kijken hoe iets wél kan. Het vraagt om een open houding, vertrouwen en samenwerking tussen inwoners en gemeente. En dat levert in de praktijk vele mooie resultaten op zoals nieuwe huiskamers in de wijk, acties voor kwetsbare mensen, ontmoetingsplekken in de openbare ruimte en veel ontmoetingen. Dat blijven we met volle energie doen als het aan het CDA ligt.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Eenzaamheid

We zetten ons in om eenzaamheid te verminderen door het bespreekbaar te maken en de bewustwording te vergroten. We besteden extra aandacht aan het herkennen van eenzaamheid, vooral op momenten waarop het leven verandert en mensen elkaar extra nodig hebben – zoals bij ziekte of verlies van een naaste of een verhuizing. Natuurlijk pakken we eenzaamheid ook actief aan door extra te investeren in organisaties die ontmoetingen mogelijk maken, zoals Join Us, Brabant Maatjes, de Vriendenbank, Avondje uit en vele activiteiten rond sport en erfgoed.

Als er een initiatief bestaat voor een buurtkamer of wijkontmoetingspunt dan helpen we als gemeente mee, zoals 't Klooster in de Herven, Op de koffie bij Annie in de Buitenpepers en Thuis23 in Engelen.

Dementievriendelijke gemeente

Het aantal mensen met dementie verdubbelt in de komende jaren. Dat vraagt iets van ons allemaal. In 2025 is de gemeente een dementievriendelijke gemeente geworden, en dat gaan we verder versterken. We vergroten het bewustzijn over dementie en de uitdagingen die het met zich meebrengt. We bieden ondersteuning en ontmoetingsplekken voor mensen met dementie en hun naasten. En we zorgen ervoor dat mensen met dementie kunnen blijven meedoen in de samenleving en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen leven.

Voor en door iedereen

Het CDA zet zich in voor een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen, verschillen worden gerespecteerd en niemand aan de zijlijn staat. De gemeente speelt een belangrijke rol in het creëren van een omgeving waarin iedereen zich welkom en gezien voelt. Diversiteit is een kracht die onze samenleving sterker maakt, geen belemmering. Want gelijke rechten betekenen niet automatisch dat iedereen ook echt kan meedoen. Nog te vaak ervaren mensen drempels door geaardheid, afkomst, beperking, armoede of overtuiging. Daarom wil het CDA dat de gemeente actief werkt aan gelijke kansen en echte deelname aan de samenleving.

De gemeente draagt zorg voor ondersteuning van kwetsbare groepen en effectieve bestrijding van discriminatie. Samen met scholen, sportclubs en werkgevers werken we aan gelijke kansen voor iedereen om mee te doen. Jaarlijks besteden we aandacht aan de Week van Respect, om samen in gesprek te gaan over waarden, vrijheid en verantwoordelijkheid.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Als het gaat om nieuwkomers, ziet het CDA inclusie en integratie als tweerichtingsverkeer: nieuwkomers nemen actief deel aan de samenleving, met respect voor geldende normen en waarden. De gemeenschap heet hen open en behulpzaam welkom.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We versterken de beweging van Ik naar Wij. Dat betekent dat nog meer vrijwilligers, initiatieven en organisaties samenkomen, elkaar leren kennen, nieuwe dingen leren en vooral ook gewaardeerd worden. Zodat ze nog meer voor de samenleving kunnen betekenen. Dit vraagt om extra inzet vanuit de gemeente – zowel in mensen als in middelen - om deze beweging verder te laten groeien.
- 2.** We denken vanuit mogelijkheden: Het uitgangspunt richting bewonersinitiatieven en vrijwilligersorganisaties is altijd 'wat kan er wél'. Maatwerk staat hier voorop.
- 3.** Vrijwilligersorganisaties kunnen bij de gemeente tijdelijk ondersteund worden door speciale verenigingsondersteuners die kunnen helpen met taken binnen de club of het initiatief.
- 4.** We blijven investeren in het bespreekbaar maken, herkennen en actief tegengaan van eenzaamheid. Specifiek doen we dat door initiatieven zoals 'de brug naar de brugklas' in de hele gemeente te organiseren, zodat kinderen een zachte landing krijgen op de middelbare school.
- 5.** We blijven eraan werken om onze hele gemeente dementievriendelijk te maken, van de buurt tot de winkel, met oog voor waardigheid. Met het doel dat mensen met dementie zoveel mogelijk kunnen blijven meedoen in de samenleving zoals bij de Sociale Benadering Dementie en de Annenborch in Rosmalen.
- 6.** Respect is een basiswaarde en de kern van een inclusieve samenleving. De Week van Respect gebruiken we om meer mensen te bereiken en in dialoog te gaan over respect, normen en waarden.
- 7.** Ons doel is dat er in de hele stad accommodaties of huiskamers zijn waar buurtbewoners elkaar laagdrempelig en gezellig kunnen ontmoeten. Met beheer dat past bij de grootte en aard van de locatie. Dat vraagt om het multifunctioneel gebruiken van bestaande plekken zoals

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

sportkantines, gemeenschapshuizen, monumenten en scholen.

8. Ook willen we investeren in nieuwe en oude accommodaties, met als voorbeelden het nieuwe dorpshuis in de kerk in Engelen, verduurzaming van d'n As en investering in de Schans, nieuwbouw 't Zijl in Vinkel en een aanpassing van de huurkosten van De Meent in Nuland.
9. We verlagen de regeldruk voor simpele vergunningen en aanvragen voor maatschappelijke initiatieven, door te gaan werken vanuit vertrouwen in de aanvrager en te informeren waar de aanvraag aan schort.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

2 Wonen: nieuwe woningen en soepele doorstroming

Waar staan wij voor

Wonen is een basisbehoefte en een absolute prioriteit voor het CDA. We bouwen geen wijken, maar gemeenschappen. We streven daardoor naar een juiste mix van woonvormen en segmenten.

Hoewel we al veel hebben gebouwd, zijn we er absoluut nog niet. Veel mensen kunnen geen gepaste woning vinden of niet doorstromen naar een volgende woning. De woningmarkt is vastgelopen en duur. Dit vraagt om actie.

Het CDA wil zorgen voor voldoende en betaalbare woningen, zodat iedereen - van starter tot senior -, een passende woning kan vinden en perspectief heeft. Onze gemeente groeit van 163.000 naar 200.000 inwoners de komende decennia. Het bouwen van nieuwe woningen en wijken is daarom essentieel om deze groei goed op te vangen.

Dat vraagt iets van de manier waarop we de ruimte met elkaar verdelen en van de voorzieningen die daarvoor nodig zijn. Belangrijk is dat de 'ziel' van de bestaande buurten herkenbaar blijft: plekken waar mensen elkaar ontmoeten en zich thuis voelen. Wijken moeten voldoende groen en duurzaam zijn, met goede voorzieningen in de buurt en aandacht voor de kwaliteit van leven, ook op latere leeftijd.

Het CDA vindt dat de gemeente een voortrekkersrol moet nemen bij het ontwikkelen van fijne en toekomstbestendige woonwijken die aansluiten bij de behoeften van onze inwoners. Een belangrijk speerpunt daarbij is het bevorderen van doorstroming op de woningmarkt. Eén vrijkomende woning kan tot vijf verhuisbewegingen opleveren.

Een van de grote stadsontwikkelingen van de komende jaren is de Stadsdelta: Een gebied met 1600+ woningen - van sociaal tot midden en duur - en ruimte voor ontmoeting, de roeiclub, skatehal, ondernemers en cultuur. Hier wordt een extra segment met middeldure- en dure koopwoningen toegevoegd zonder te tornen aan de realisatie van de betaalbare huur- en koopwoningen.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We realiseren de komende jaren minstens 15.000 nieuwe woningen in de stad en de dorpen zowel door het bouwen van nieuwe woningen als het splitsen van bestaande woningen. Vooruitlopend op de landelijke wetgeving staan we woningdelen tot en met drie personen vergunningsvrij toe. Met een vergunning voor splitsen zonder kosten.
- 2.** Bij de verdeling van woonruimte geven we inwoners met een lokale binding of mensen met een vitaal beroep, zoals leraren, zorgmedewerkers en politieagenten, voorrang op de woningmarkt.
- 3.** Het CDA wil het eenvoudiger maken om mantelzorgwoningen en pre-mantelzorgwoningen te realiseren bij bestaande bouw.
- 4.** We gaan op veel plekken bouwen. Wij willen vaart zetten achter de nieuwe wijk Groot-Meerendonk met 1200-2000 woningen, waar plek is voor verschillende doelgroepen waaronder het middensegment. Een bereikbare wijk met voorzieningen binnen handbereik in een groene en sportieve omgeving.
- 5.** Starters op de woningmarkt krijgen een duwtje in de rug door gemeentelijke startersregelingen, Koopgarant en Hamsterhuren. Initiatieven om zorgwoningen te realiseren, worden gesteund en daar zetten we extra ambtelijke capaciteit op.
- 6.** We onderzoeken hoe we bezwaar- en beroepsprocedures bij nieuwe woningbouw kunnen versnellen, zodat we eerder met bouwen kunnen beginnen.
- 7.** We zetten in op groei en inbreiding voor Nuland en op inbreiding voor Vinkel en we bouwen met behoud van het dorpse karakter, door fasering, participatie en straatjes erbij. We ontwikkelen de noordoosthoek in Nuland in goed overleg met de inwoners. We bouwen gefaseerd, zodat de eigen inwoners alle kans krijgen om in Nuland te blijven wonen.
- 8.** In onze dorpen en wijken zorgen we voor continuïteit in de woningbouw voor het bouwen van sterke gemeenschappen door 1) het verwerven en ontwikkelen van nieuwe bouwlocaties, 2) onze kinderen als starters een kans te geven door jaarlijks tientallen woningen per kern te

← Terug naar inhoudsopgave

bouwen zodat ze hun sociale leven in hun eigen dorp of wijk kunnen voortzetten en 3) voor senioren en 1-persoons huishoudens te bouwen zodat inwoners alle kans krijgen om in hun eigen dorp of wijk te blijven wonen

- 9.** Doorstroom naar een andere woning moet financieel goed geregeld worden door een soepele verhuiskostenregelingen.
- 10.** We onderzoeken of leegstaande panden kunnen worden getransformeerd tot woningen voor starters en studenten, bijvoorbeeld de voormalige Rijks HBS aan de Hekellaan die in gemeentelijk eigendom is.
- 11.** De Citadelpoort verdient een publiekstrekker die levendigheid brengt op deze historische plek aan het water. Een groots Designmuseum past hier voor het CDA niet. Wij zien hier meer in een invulling vanuit het (Hoger) Onderwijs.,
- 12.** We ondersteunen particulieren die samen hun woningbouwproject opzetten (CPO), en bekijken actief welke mogelijkheden en extra ondersteuning onze gemeente kan bieden voor dergelijke initiatieven uit de samenleving. Hetzelfde geldt voor initiatieven gericht op wonen en zorg, zoals 'knarrenhofjes'.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

3 Economie en werkgelegenheid

Waar staan wij voor

De economie in onze stad en dorpen staat er goed voor. En dat moet ook zo blijven. In de regio liggen volop kansen, mede dankzij de nabijheid van de sterke Brainportregio. Tegelijk ervaren onze ondernemers de gevolgen van landelijke ontwikkelingen zoals de energiecrisis, stikstofproblematiek en personeelstekorten. En ook wereldwijde ontwikkelingen laten zich hier net zo goed voelen – van stijgende prijzen tot schaarste en internationale spanningen.

Dat vraagt veel van onze ondernemers; om relevant te blijven en te vernieuwen. Het vraagt van ons als gemeente om in deze veranderende tijden dicht bij ondernemers te staan, voorspelbaar te zijn en netwerken van ondernemers te steunen.

Het CDA wil dat de lokale economie en werkgelegenheid blijven floreren. Wij zijn trots op onze ondernemers en kennen in onze gemeente veel prachtige mkb- en familiebedrijven. We weten dat alleen een sterke stad ook een sociale stad kan zijn.

Sterke lokale economie en werkgelegenheid

In bijna alle beroepen en sectoren in onze gemeente en regio is het tekort aan personeel groot. Dat tekort merken we direct in ons dagelijkse leven, bijvoorbeeld in de zorg, het onderwijs en de horeca.

Dat vraagt iets van onze lokale economie: investeringen om slimmer te werken met minder mensen. Maar het vraagt ook iets van onze arbeidsmarkt. Want nu hebben we iedereen nodig om bij te dragen. Ook als je niet precies binnen de vacaturetekst past. We kijken naar wat iemand wél kan en stimuleren het om- en bijscholen van mensen van elke leeftijd en achtergrond. Dit helpt niet alleen onze economie vooruit, maar ook de mensen zelf - door nieuwe vaardigheden te leren, samen te werken en hun kansen op een goed inkomen te vergroten.

Een sterke lokale economie kan niet zonder voldoende en betaalbare woningen. Bedrijven hebben mensen nodig, en mensen hebben een plek nodig om te wonen. Daarom wil het CDA de samenhang tussen wonen en werken versterken. Zo zorgen we dat werknemers zich hier kunnen vestigen en dat jonge Bosschenaren na hun studie niet vertrekken, maar juist hier hun toekomst opbouwen. Op die manier versterken we tegelijk

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

onze economie, onze gemeenschap en de levendigheid van onze stad en dorpen.

Partij van de ondernemers

Het verdienvermogen van 's-Hertogenbosch vraagt om een koers die onze ondernemers ondersteunt en versterkt. De economie in onze stad en dorpen staat er goed voor, maar dat mag ons niet zelfgenoegzaam maken. Juist nu landelijke en internationale ontwikkelingen – van energiecrisis en stikstofproblematiek tot personeelstekorten en stijgende prijzen – voelbaar zijn, moet de gemeente voorspelbaar en nabij zijn. Het CDA kiest daarom voor een actief vestigingsklimaat waarin de middenstand, het mkb en onze familiebedrijven kunnen blijven groeien en vernieuwen. We benutten de kansen van de Brainportregio en versterken netwerken van ondernemers. Zo bouwen we aan een sterke Bossche economie die banen schept, ondernemerschap stimuleert en de basis legt voor een sociale stad waarin iedereen mee kan doen.

Vestigingsklimaat binnenstad

De Bossche binnenstad is het kloppend hart van onze lokale economie, maar leegstand van winkelpanden bedreigt de vitaliteit en aantrekkingskracht van het centrum. Het CDA kiest daarom voor een actief en toekomstgericht vestigingsklimaat voor de middenstand: we versterken de samenwerking met ondernemers, voeren een stevig acquisitiebeleid en zoeken doelgericht naar nieuwe, passende bestemmingen voor leegstaande panden. We werken samen met partners aan een invulling die de stad levendig houdt en ruimte biedt voor ondernemerschap en ontmoeting.

Beschikbaarheid bedrijfsterreinen

Om te kunnen ondernemen is ruimte nodig, in de stad of een dorp. Of juist op aantrekkelijke, groene en bereikbare bedrijventerreinen. Het CDA stelt prioriteit aan de vergroening op onze bedrijfsterreinen. Nu er nog steeds veel wordt thuisgewerkt stimuleren we, waar mogelijk, het delen van kantoorruimtes. Vaak zijn bedrijventerreinen slecht met het OV bereikbaar, dat is een gemiste kans en moet beter. De bereikbaarheid van onze gemeente heeft ook een directe relatie met economie

Wie niet kiest, wordt gekozen

De huidige economie vraagt om duidelijke keuzes. Wij kiezen onder andere voor data en food als pijlers van onze economische toekomst. In de afgelopen jaren hebben we stevig gewerkt aan ons profiel ten aanzien van data, bijvoorbeeld door de Jheronimus Academy of Data Science (JADS) en het Innovatiekwartier Den Bosch. Op het thema 'food' liggen nog volop kansen – vooral door

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

de verbinding met het onderwijs en de regio's te versterken. Daarnaast willen we startups binnen deze pijlers actief stimuleren dit alles vanuit het Brede Welvaartsmodel.

Brainport is voor ons een logische partner met veel innovatiekracht. Het is een kans waar we actief op moeten sturen, zodat grootschalige vestiging van expats en druk op het personeelsaanbod ons niet overkomt. Op veel onderdelen kunnen we elkaar aanvullen om een nóg sterkere regio te worden, door het maken van een gezamenlijke stip op de horizon. Waarbij we kijken naar wat wij kunnen toevoegen en vice versa. Dat is een van de eerste taken voor het nieuwe Bossche Economic Board: een samenwerkingsverband van ondernemers, kennisinstellingen en overheden. De Board krijgt onder meer de opdracht om samen met Brainport en andere regionale partners een gezamenlijke economische koers te bepalen. Daarbij zal zij richting geven aan thema's als arbeidsmarkt, innovatie, vestigingsklimaat en leefomgeving, zodat de regio zich duurzaam en evenwichtig kan ontwikkelen.

Arbeidsmarkt voor iedereen

Het CDA vindt het belangrijk dat ook het bedrijfsleven actief betrokken is bij het versterken van een inclusieve arbeidsmarkt. Samen met ons werk- en inkomensbedrijf WeenerXL, moet worden gekeken hoe mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een duurzame plek kunnen krijgen binnen bedrijven. Ook op de langere termijn. Social return en inclusief werken zijn zaken die hoog op de agenda staan.

Ook het onderwijs zal de komende jaren een sleutelpositie innemen in onze stad. We stemmen zoveel als mogelijk vraag en aanbod op elkaar af. Dit vraagt om een brede discussie met onderwijs en bedrijfsleven.

Duurzaam en circulair

We leven in een sterk veranderende maatschappij. De afgelopen jaren zijn we hard met onze neus op de feiten gedrukt door de energiecrisis. En nu doemt een nieuw vraagstuk: de netcongestie. Hoe gaan we ervoor zorgen dat onze bedrijven kunnen blijven draaien en niet stilvallen door een tekort aan stroom? En hoe gaan we om met ons kostbare drinkwater en andere schaarse grondstoffen? Daarom moeten we met elkaar inzetten op duurzaamheid, verspilling tegengaan en afval opnieuw als grondstof benutten. De overgang naar een circulaire economie biedt daarbij grote kansen voor onze gemeente, voor nieuwe bedrijvigheid en voor nieuwe banen.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We maken een heldere economische toekomstvisie gericht op Brainport en gaan samenwerkingsafspraken aan. Daarbij heeft het Bossche Economic Board, waarin ons bedrijfsleven, kenniscentra en maatschappelijke organisaties en gemeente zijn betrokken, een leidende rol.
- 2.** Met het oog op de personeelstekorten stimuleren we het omscholen, bijscholen en opleiden van mensen voor nieuw werk. Mensen van elke leeftijd Ook asielzoekers en statushouders begeleiden we actief naar werk. WeenerXL is onze partner om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een goede plek te geven.
- 3.** Op verschillende plekken in de gemeente openen we een Werkcentrum om mensen te helpen om aan het werk, of van werk naar werk te gaan. En ook bedrijven krijgen ondersteuning met het vinden van kandidaten. Het werkcentrum is laagdrempelig en gratis.
- 4.** We investeren in het toekomstbestendig maken van onze bedrijfsterreinen. Waarbij het streven is om ieder bedrijfsterrein zijn eigen parkmanager te laten aanstellen.
- 5.** De ontwikkeling van het industriegebied Heesch West gaat verder, waarbij bij de uitgifte van de grond Bossche bedrijven de voorkeur krijgen. Hoogwaardige industrie zou op dit terrein de voorkeur moeten krijgen en er is geen plaats voor logistieke reuzen en voor milieubelastende bedrijven. Het CDA wil een onderzoek naar locaties waar we nieuwe bedrijfsterreinen kunnen ontwikkelen. De ontwikkeling van de Brand II wordt zo spoedig mogelijk ter hand genomen
- 6.** We investeren in het Innovatie Kwartier en laten dit uitgroeien tot een plek voor innovatie en samenwerking op het gebied van data en tech. In het Innovatie Kwartier komen werken, leren, wonen en verblijven in een dynamische en groene omgeving samen.
- 7.** Het CDA geeft de NV BIM de ruimte om de JAM fabriek verder te ontwikkelen en uit te bouwen tot een food innovatiecentrum, samen met de HAS Green Academy en Yuverta met ruimte voor startende ondernemers.
- 8.** Een Ondernemersfonds, een collectief budget vóór en dóór ondernemers om te investeren in het ondernemersklimaat,

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

wordt ingesteld als er binnen het bedrijfsleven voldoende draagvlak voor bestaat. Bij het instellen van dit fonds wordt de Bedrijven Investerings Zone beëindigd.

- 9.** Binnen de afdeling Economie van onze gemeente wordt een goed functionerend Ondernemersloket opgericht. Waar (startende) ondernemers terecht kunnen met al hun vragen over vestiging, duurzaamheid, vergunningen, etc. Hiermee ontzorgen wij ondernemers.
- 10.** Duurzaam en circulair werken is een belangrijke randvoorwaarde geworden in de huidige economie, en daarmee ook een uitgangspunt voor ons economisch profiel.
- 11.** Toerisme is belangrijk voor onze gemeente, waarin we inzetten op meerdaags verblijf en spreiding over de gemeente. Dat vraagt om aanbod voor bezoekers, ook buiten de Binnenstad. Dat stimuleren we. Naast een goede bereikbaarheid van de Binnenstad met de elektrische busjes van de Blauwe Engelen. Daar investeren we in.
- 12.** Het CDA wil investeren in de kwaliteitsverbetering van de warenmarkten. Dit geldt niet alleen voor de binnenstad, maar ook voor de dorpen en wijken zoals bijvoorbeeld Empel. We maken markten aantrekkelijker, voorkomen lege plekken en schrappen onnodige vergunningen voor kleine wijzigingen. De warenmarkten blijven een belangrijke plaats van ontmoeting.
- 13.** Leegstand van winkelpanden in de stad en centrum Rosmalen willen we tegengaan. We hebben een stevig acquisitiebeleid en zoeken actief naar andere passende bestemmingen voor panden, zoals het oude pand van de V&D.
- 14.** Als gemeente geven we het voorbeeld en kopen zo lokaal als mogelijk in.

← Terug naar inhoudsopgave

4 Onderwijs en studenten

Waar staan wij voor

In 's-Hertogenbosch worden talenten gewaardeerd en gestimuleerd, zodat je kunt worden wat en wie je wil zijn. Van jong tot oud en van praktisch tot theoretisch geschoold. Wij willen zo min mogelijk drempels in de ontwikkeling. Dit zodat jongeren en studenten prettig naar school kunnen, daar veilig zijn, zich kunnen ontwikkelen op ieders eigen manier én in ieders eigen tempo. Waarbij onze scholen ontmoetingsplekken zijn in de wijk, waar je je veilig en thuis kan voelen.

Onderwijs draagt bij aan persoonlijke en sociale ontwikkeling, aan de positie op de arbeidsmarkt en de ontplooiing van vaardigheden die bijdragen aan ieders groei. En dat zorgt voor gelijke kansen voor iedereen. Daarmee bedoelen we echt iedereen. Of je extra ondersteuning kan krijgen moet niet afhangen van de wijk waarin je woont.

We zijn een stad met een rijk aanbod aan opleidingen bij Avans en HAS, JADS Koning Willem 1 College en Yuverta. Toch zijn wij nog niet de studentenstad die we graag willen zijn: een stad waar studenten niet alleen studeren, maar ook leven, werken en stagelopen. Wonen is daarbij een heel belangrijk thema: of het nu gaat om het vinden van een studentenkamer, of een eerste appartement na de studie. Dat is nu haast onmogelijk of een kwestie van geluk.

Of het nou gaat om het realiseren van meer studentenwoningen, extra studieplekken, uitgaansgelegenheden of ontmoetingsplekken. Het werkt alleen echt goed als studenten zelf ook meedenken en meedoen. Dan ontstaat er pas echt verbinding tussen de stad en de student.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Alle jonge mensen verdienen een goed schoolgebouw. Daarom hebben we een integraal huisvestingsplan opgesteld, met grote investeringen (52 miljoen) voor de komende zestien jaar in de onderwijshuisvesting. Ook hier kiezen we ervoor om onze gemeente goed door te geven aan de volgende generatie.
- 2.** De mentale gezondheid van jongeren staat onder druk. Steeds meer jongeren voelen zich eenzaam, ervaren stress en prestatiedruk. Een integrale aanpak voor alle

← Terug naar inhoudsopgave

leefomgevingen van jongeren (school, vereniging, thuis, etc.) is nodig. We werken hierbij samen met jeugdhulp, de GGD en het onderwijs. Traject op Maat (TOM) versterkt jongeren die vast zijn gelopen op school.

- 3.** Veel jongeren ontbijten niet en kunnen daardoor minder goed leren. Het CDA pleit voor gratis groente en fruit op school voor alle kinderen onder de 18 jaar, vanwege de voordelen voor gezondheid, onderwijsprestaties en welzijn.
- 4.** 's-Hertogenbosch ontwikkelt zich steeds meer tot een studentenstad. We hebben in de stad meer dan 30.000 mbo- en hbo-studenten, maar geen infrastructuur die daarbij past. Het wordt tijd voor een extra studentensociëteit, het realiseren van meer studentenwoningen, voorzieningen, uitgaansmogelijkheden en nachtclub, extra studieplekken in de binnenstad, verbindingen met ondernemers en (bij)banen, versterken van verbanden met sportclubs uit de stad en aanbod voor studenten op de Bossche Pas. En er is extra aandacht nodig voor evenementen voor jongeren en studenten. We betrekken studenten bij het ontwikkelen van deze plannen.
- 5.** We stimuleren stage- en leerwerktrajecten waarin studenten praktijkervaring opdoen en werkgevers jong talent aan zich kunnen binden. De gemeente stimuleert bedrijven om meer stageplaatsen en eerlijke vergoedingen aan te bieden.
- 6.** We investeren in groene pleinen en sport- en culturele voorzieningen die uitnodigen tot spelen, ontmoeting en bewegen zoals de fitnessstoestellen in het Van Zwietenpark.
- 7.** De verantwoordelijk van de scholen stopt niet bij de muur van het schoolgebouw. Zo kan de fysieke veiligheid rondom scholen verbeteren, door tijdelijke afsluiting van straten rond schooltijden. En we gaan voor autoloze zones/eenrichtingsverkeer rond de scholen, bijvoorbeeld bij KC De Troubadour in de wijk Molenhoek
- 8.** 's-Hertogenbosch heeft veel bedrijven en opleidingen die actief zijn in data, dat mag ook zichtbaar zijn voor al onze leerlingen. Voor alle scholen maken we het mogelijk om extra modules data-onderwijs te volgen, voor alle leeftijden en alle niveaus.

← Terug naar inhoudsopgave

5 Sport en bewegen

Waar staan wij voor

Voor het CDA zijn sport en beweging cruciaal. Sport is een middel om mensen samen te brengen, jong en oud gezond te houden – zowel fysiek als mentaal –. En het is leuk om naar te kijken. De maatschappelijke opbrengsten van sport zijn bijna drie keer hoger dan de kosten. Dat zit in de gezondheidswinst, een hogere levensverwachting en lagere zorgkosten. Maar ook een lager ziekteverzuim en meer ontmoetingen. Daarom willen we ook stevig investeren in sport en sporten gratis maken voor jonge mensen tot 21 jaar.

De afgelopen jaren hebben we al flink geïnvesteerd in sport zoals bij Nulandia en Be Quick in Nuland en de blaashal voor hockeyclub 's-Hertogenbosch, uitbreiding van voetbalvelden en een nieuw veld voor VV Maliskamp. En zien we dat de topsport ook zelf volgende stappen zet, zoals onze topwielploeg Yellow B (Visma/Lease a Bike).

Sporten is ook voor iedereen, of je nu in het eerste speelt bij de Heroes, kampioen bent met je G-team of je eigen rondjes rent.

In onze gemeente hebben we honderden actieve clubs; van voetbal tot korfbal, van padel tot watersport, van hockey tot basketbal. Met alle vrijwilligers die ervoor zorgen dat de clubs draaien en er gesport kan worden. Van lijnentrekkers tot scheidsrechters, van bestuurders tot trainers.

Onze gemeente groeit, dat vraagt ook om meer ruimte om te kunnen sporten en bewegen. We investeren in openbare sport- en speelplekken waar jong en oud kunnen bewegen en elkaar kunnen ontmoeten. We zien dat er op plekken in de gemeente meer behoefte is aan sportvoorzieningen, velden en ruimtes. We maken ruimte in nieuwe en bestaande buurten voor (lokale) commerciële partijen zoals fitnessclubs, dansscholen, boksclubs en HYROX-aanbieders.

Ook zijn er enkele grote (vervangings)investeringen nodig, zoals een nieuwe Oosttribune voor FC Den Bosch, toekomstige vervanging en uitbreiding van Sportiom en Kwekkelstijn in Rosmalen en een blaashal in Nuland.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Gekoppeld aan de inwonersgroei van onze gemeente leggen we ten minste drie extra voetbalvelden, een hockeyveld en een rugbyveld aan, boven op de bestaande vervangingsplanning. In de komende jaren zien we die groei bijvoorbeeld op Zuid (BLC), de Noordoosthoek (OJC in 2026) en de Vliert (BVV).
- 2.** FC Den Bosch verdient een modern en veilig stadion en sportcomplex. We nemen als gemeente onze verantwoordelijkheid om de Oosttribune te vervangen. De club krijgt de ruimte om te investeren in en rondom te tribune.
- 3.** We maken ruimte voor meer zaalsportaccommodaties in de hele gemeente. Met onder meer een sporthal voor Vinkel in combinatie met de school, het opwaarderen van de sporthal aan de Weberstraat op Zuid en een sporthal of blaashal in Nuland. Dit om de capaciteit voor de zaalsport te vergroten.
- 4.** We ontzorgen lokale verenigingen bij kosten voor de organisatie van evenementen, bijvoorbeeld door de kosten voor verkeersborden op ons te nemen.
- 5.** We stellen extra structurele middelen beschikbaar voor stedelijke sportevenementen voor kinderen, zoals de baggerloop, straatvoetbal finales en de schoolsport olympiade. Dit om kennis te maken met nieuwe sporten.
- 6.** We zetten sportparken en -complexen meer multifunctioneel in, door ze in te zetten als wijk ontmoetingsplek of het toevoegen van kinderopvang (zoals bij CHC), onderwijs of paramedische beroepen.
- 7.** We blijven investeren in verduurzaming van sportcomplexen met het revolverend fonds. Dat is een fonds waaruit leningen worden verstrekt aan sportverenigingen. Na terugbetaling is het geld opnieuw beschikbaar voor andere sportverenigingen en duurzaamheidsprojecten.
- 8.** We investeren in meer sportaanbod in wijken door buurtsportcoaches en door meer sportveldjes aan te leggen, zoals 3x3 basketbalveldjes.
- 9.** We zetten in op het ontwikkelen van een permanente hal voor petanque, gericht op de competitiesport en op ontmoeting.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 10.** In 2038 moeten Sportiom en zwembad Kwekelstijn vervangen worden, of zoveel eerder als daar een business case voor te maken is. We bereiden ons hierop voor, waarbij we naast ijsbanen en sportzalen ruimte maken voor een extra 25 meter zwembad. Dit gezien de bevolkingsgroei.
- 11.** We maken sporten voor iedereen mogelijk, zoals de walking sporten, clubs die zich hard maken voor gelijke kansen (zoals de Bossche Zwemvereniging), de vele G-teams en uniek sporten. Jonge mensen tot 21 jaar kunnen gratis sporten.
- 12.** De roeivereniging zit op een populaire plek in de Stadsdelta, vanwege de groei van de stad met nieuwe woningen. En verdient een goed perspectief gericht op de toekomst: in combinatie met andere functies inpassen op de bestaande locatie, of zelfstandig doorgroeien op een nieuwe locatie zoals de Nelson Mandelalaan.
- 13.** Topsport inspireert. We zijn trots op de wereldklasse die we in huis hebben zoals de wielerploeg van wereldklasse, Olympische skateboard dames, topturners, atletiek helden en natuurlijk onze hockeydames en heren. Ook willen we investeren in het zichtbaar maken van topsport en in grote sportevenementen met uitstraling naar iedereen in onze gemeente, zoals de wielerronde La Vuelta, European Hockey League of het WK Handbal.

← Terug naar inhoudsopgave

6 Zorgen voor elkaar

Waar staan wij voor

Het CDA wil de zorg in 's-Hertogenbosch beschikbaar, bereikbaar en betaalbaar houden. We weten dat de vraag naar zorg de komende jaren gaat stijgen. En dat we langer thuis wonen in onze eigen buurt, ook als we ouder zijn en meer zorg nodig hebben. Daarnaast hebben we een groot tekort aan zorgverleners. Dit is niet meer op te lossen met slimmer organiseren of meer technologie. Dit vraagt wat van ons allemaal.

Meer zorg betekent ook meer mantelzorgers, mensen die voor hun dierbaren zorgen. Dat zijn er veel in onze gemeente, van jong tot oud. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere steun en aandacht. Bijvoorbeeld door het ontlasten van mantelzorgers met logeerszorg, dat we in de voorgaande periode met succes hebben ingevoerd. Dit gaan we versterkt doorzetten in de komende tijd. Dit geldt ook voor het ondersteunen van jonge mantelzorgers, want 25% van alle jongeren zorgt voor een zieke naaste.

Wij vinden het belangrijk dat zorg ook echt over zorgen voor elkaar gaat, en niet over regels en papieren. Dat vraagt om het leveren van maatwerk en het geven van vertrouwen aan de mensen op de werkvloer en inwoners. En het vraagt zorg dichtbij geven, in de wijken met vaste gezichten.

Naast de fysieke gezondheid, zijn mentale gezondheid en sociale gezondheid (eenzaamheid) grote zorgvragers. Wachtlijsten bij de GGZ zijn ondraaglijk voor mensen met mentaal lijden. We verkorten deze zoveel mogelijk en kijken naar andere mogelijkheden om vroegtijdig hulp in te zetten. Zoals bij het initiatief GROEN voor jonge mensen met mentale problemen.

De jeugdzorg kent ook in onze regio grote problemen; wachtlijsten, personeelstekorten en betaalbaarheid. Dit vraagt om alle zeilen bij te zetten, om jonge mensen een plek te kunnen geven, regionaal samen te werken, in te zetten op voorliggende (collectieve) voorzieningen en een stevige lobby landelijk.

Ook preventie is voor het CDA een belangrijk aandachtspunt om gezond te blijven en zo de druk op de zorg te verlichten. Sport en bewegen zijn daarbij belangrijk middelen.

In 's-Hertogenbosch en omgeving wonen ongeveer 16.000 mensen met een beperking. Een deel hiervan maakt gebruik van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Het aanvragen

← Terug naar inhoudsopgave

van een hulpmiddel bij de WMO is soms nogal complex. Het proces zelf duurt lang en is veel werk. Wij willen voor individuen een eigen contactpersoon (WMO-consulent), zodat je een vertrouwensband op kan bouwen en die persoon weet wat je behoeftes zijn. Dit bespaart tijd en zorgen.

Per gemeente is er een basispakket, maar soms hebben mensen iets nodig wat niet in dit pakket valt. Het is wenselijk dat er een mogelijkheid is om buiten dit pakket te kijken, zodat het uiteindelijk voor iedereen passend kan zijn. Dit 'kijken wat er wèl kan' vraagt soms om een extra investering vooraf, maar levert veel op voor de inwoner.

Zorgen voor elkaar betekent voor het CDA ook zorgen voor mensen die vluchten voor oorlog of onderdrukking. We nemen verantwoordelijkheid door een tijdelijk AZC (tien jaar) voor 350 asielzoekers te bouwen: veilig, waardig en leefbaar, met speciale aandacht voor de kinderen. Met de omgeving is een *Bossche Plus* afgesproken: extra investeringen in de wijk, sport en bedrijventerrein. Daarnaast willen we een permanente AZC-locatie in de nieuwe wijk Groot-Meerendonk, die deze functie behoudt, ook bij minder opvangbehoefte. We roepen regiogemeenten op samen verantwoordelijkheid te nemen voor opvang van kwetsbaren. Deze opgave is er een van ons allemaal.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We ondersteunen mantelzorgers. We verhogen het aantal logeerbedden op verschillende plekken binnen onze gemeente en hebben aandacht voor jonge mantelzorgers via stichting Vanzelfsprekend!?
- 2.** We zetten ons in om het 'papierwerk' zo eenvoudig mogelijk te houden, zodat mantelzorgers geen administrateurs hoeven zijn.
- 3.** We zetten actief de kennis van ervaringsdeskundigen in die ons helpen bij de noodzakelijke aanpassingen.
- 4.** Onze scholen, sportverenigingen en openbare gebouwen zijn rook- en vapevrij.
- 5.** We luisteren en kijken welke zorg er nodig is, vanuit de mens en niet vanuit de regeling. Goede voorbeelden hiervan zijn Housing First (opvang van daklozen), het Initiatieventeam en de Doorbraakmethode

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 6.** We willen uithuisplaatsingen in de jeugdzorg voorkomen en steun bieden aan gezinnen. Kind en ouder van elkaar scheiden is een traumatische gebeurtenis, ook wanneer er terechte zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind. We zetten daarom in op gezinsondersteuning in de volle breedte zodat het uiterste wordt gedaan om de (opvoed)situatie te verbeteren. Dat betekent ondersteuning op meerdere gebieden zoals wonen en inkomen.
- 7.** Toegankelijkheid voor mensen met een beperking is onze norm, we willen voldoen aan het VN-Verdrag over de rechten van personen met een handicap. Dat betekent dat mensen het recht hebben zelfstandig te wonen, naar school te gaan, het openbaar vervoer te gebruiken of aan het werk te zijn. Het betekent ook dat we onze openbare ruimte en onze communicatie hierop moeten inrichten.
- 8.** Bij de Wmo en individuele voorzieningen creëren we meer ruimte voor maatwerk, zodat flexibeler kan worden omgegaan met de hulpvraag. Daarnaast kiezen we voor persoonlijker contact, met één vaste Wmo-consulent als aanspreekpunt.
- 9.** Preventie is voor het CDA meer dan alleen het voorkomen van ziekte. Het is noodzaak om meer te investeren in preventie om de druk op de zorg te verminderen. We zien in sport en bewegen een belangrijk middel om mensen met elkaar te verbinden, de gezondheid te versterken en de veerkracht te vergroten.
- 10.** Met een samenleving die ouder wordt, is zorg dichtbij, in de wijk, belangrijk. Hierbij zijn ontmoetingsplekken aanwezig op 'pantoffelafstand van huis'.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

7 Armoede en bestaanszekerheid

Waar staan wij voor

Voor steeds meer mensen staat de bestaanszekerheid onder druk. Bestaanszekerheid gaat over inkomen en ook over werk en mee kunnen doen in de samenleving. Het voorkomen dat mensen in armoede en schulden komen heeft altijd de voorkeur, en verdient maximale inzet.

In onze gemeente leven ongeveer 9.000 huishoudens op de armoedegrens, waarvan 2.400 kinderen. Dat is 3,4% van onze bevolking. In totaal kunnen 15% van de huishoudens met moeite rondkomen en hebben 8,5% van al onze huishoudens problematische schulden. Het hebben van zorgen over financiën geeft veel stress en heeft vaak een negatief effect op de gezondheid.

We willen stevig blijven inzetten om armoede en schulden te verminderen en aan te pakken. In deze nieuwe periode doen we daar nog een stap bovenop, en voorkomen we onzekerheid door langjarig middelen te reserveren in de begroting. Tot nu toe was dit vaak tijdelijk geld.

Het bereiken van mensen die recht hebben op gemeentelijke regelingen moet beter en kan eenvoudiger. We zien dat het verlies van vertrouwen in de overheid en de Toeslagenaffaire nog steeds impact hebben. Dat vraagt nog meer van onze aanpak.

Dat is ook de reden dat we dit jaar met de Bossche Pas starten. Een stadspas voor iedereen. Mensen die het nodig hebben kunnen zo eenvoudig hun gemeentelijke financiële regelingen gebruiken. Daarnaast gaan we mensen meer opzoeken in de wijken.

Bestaanszekerheid heeft een directe relatie met werk. Het is onze inzet om zoveel mogelijk mensen op een goede vaste plek te laten werken. Weener XL is ons werkontwikkelbedrijf, waar we trots op zijn. Het lukt ons om veel mensen naar werk te begeleiden omdat we direct aan de slag gaan na een aanvraag van een bijstandsuitkering. Vaak zien we dat mensen meer kunnen dan ze zelf denken. Het vraagt het krijgen van zelfvertrouwen en ontwikkelen van skills.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

Hoewel we veel mensen aan het werk hebben, moeten we ook blijven investeren in de toekomst van Weener XL. Bijvoorbeeld door een nieuwe vestiging van Kringloopbedrijf Vindingrijk. Ook moeten we investeren in de begeleiding en 'infrastructuur', omdat we in de toekomst meer mensen willen helpen met complexere vragen. Dit vraagt ook om goede contacten met het bedrijfsleven en om goede samenwerking in de wijken en met het Werkcentrum.

Gelukkig zijn er veel grote en kleine lokale organisaties zoals Quiet, Vincentius, Leergeld, Jeugdfonds voor Sport en Cultuur, VEADS, Schuldhulpmaatje en alle anderen in het STA armoedenetwerk die zich inzetten voor mensen die financieel kwetsbaar zijn. Deze organisaties en hun vrijwilligers zijn onmisbaar en verdienen onze steun.

De afgelopen jaren hebben we daarom geïnvesteerd in vaste en nieuwe onderkomens voor de Voedselbank en de Kleding- en Speelgoedbank. Dat is belangrijk want alleen samen met lokale organisaties, met een toereikend sociaal minimum vanuit de Rijksoverheid en onze inzet als gemeente, kunnen we de bestaanszekerheid versterken.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We zetten in op structureel geld voor armoederegelingen en het aanvalsplan schulden, zodat er zekerheid is voor mensen die dat nodig hebben. We werken daarbij vanuit vertrouwen voor de mensen die de aanvraag doen.
- 2.** Met de Bossche Pas maken we het bereiken van mensen eenvoudiger en gaan we niet-gebruik van armoederegelingen tegen. We voegen steeds meer regelingen toe aan de pas en breiden het armoedebudget uit als er groter gebruik is.
- 3.** We willen dat geen enkel kind in armoede hoeft op te groeien en gunnen jongeren een goede start, bijvoorbeeld door extra maatwerk bij trajecten bij Onsbank, Kansfonds, Jongerenperspectief fonds en Bouwdepot. We zetten extra tegoed voor kinderen op de Bossche Pas, zodat ze kunnen meedoen.
- 4.** Kringloopwinkels zoals Vincentius, Loods, Weggeefwinkel en de Kleding- en speelgoedbank kunnen de eerste 10.000 kilo gratis storten bij de Afvalstoffendienst.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 5.** Ons Bossche armoedenetwerk STA steunen we, zodat onze lokale maatschappelijke organisaties nog sterker kunnen worden. Daarbij hoort het doorzetten van het Fonds voor Armoedeprojecten, beheerd door het armoedenetwerk zelf.
- 6.** Waar nodig helpen we mensen extra bij bijvoorbeeld tandartskosten.
- 7.** We kijken of er innovatieve aanpakken zijn om meer mensen die in armoede of schulden zitten te helpen, zoals het Kansfonds doet.
- 8.** We investeren in het Participatiehuis om mensen mee te laten doen in de samenleving en zelfs mogelijk richting werk te helpen.
- 9.** Onze sterke infrastructuur en voorsprong op de rest van het land met Weener XL willen we behouden. Dat vraagt om langjarig te blijven investeren in ondersteuning aan mensen en het bieden van verschillende soorten werk en ontwikkeling.
- 10.** De verbouwing en uitbreiding van sociaal restaurant 't Anker van Vincentius krijgt onze financiële steun. De members van stichting Quiet verdienen hun vaste plek bij Huis73.

← Terug naar inhoudsopgave

8 Mobiliteit en bereikbaarheid

Waar staan wij voor

De groei van onze gemeente en de bijbehorende dilemma's van verdeling van de openbare ruimte heeft ook impact op mobiliteitsvraagstukken. Want van A naar B gaan is voor iedereen van belang, van inwoner tot ondernemer. Of je nu in de historische Binnenstad woont, in Engelen of in het buitengebied van Rosmalen.

In en rondom de Binnenstad zien we te veel autoverkeer, dat leidt tot files en verkeersonveiligheid. We willen dat de Binnenstad bereikbaar blijft voor bestemmingsverkeer van bewoners en ondernemers. Ook de wijk Zuid moet bereikbaar blijven. De 'knip' op de Zuidwal voor al het verkeer is geen goede optie.

De bereikbaarheid van onze dorpen met de fiets en met het OV vraagt aandacht. Voor Nuland en Vinkel zetten wij in op een nieuw station, ook gezien de woningbouw ambities in Nuland.

In het oosten van de gemeente, met name in Rosmalen (ten oosten van de A2 en ten noorden van de A59) wordt het steeds drukker op de weg. Dat komt door bestaande verkeersproblemen, de groei van de wijk De Groote Wielen en het besluit om de A2 voorlopig niet te verbreden. Daarom kijken we opnieuw naar het verkeersbeleid. We werken aan een pakket maatregelen inclusief de Oostelijke Landweg, waardoor het verkeer beter gaat doorstromen en sluipverkeer in en rond Rosmalen wordt voorkomen. Tegelijk zorgt dit voor een veilige en goed bereikbare omgeving om in te wonen en te leven.

Daarbij zet het CDA zich in om de binding van de wijk De Groote Wielen met het centrum van Rosmalen te behouden door de verbindingswegen niet te sluiten.

We stimuleren het gebruik van de fiets door goede en veilige fietsvoorzieningen. Ook maken we ruimte voor fietsenstallingen op drukke plekken, zoals de Binnenstad.

Voor inwoners en ondernemers is een bereikbare stad en bereikbare dorpen van belang. Dat vraagt van de gemeente een heldere visie. Waarbij het uitgangspunt is dat we verbinding pas afwaarderen als er een goed bereikbaar alternatief gerealiseerd is.

Het CDA ziet dat mobiliteit in de komende jaren flink gaat wijzigen. Elektrisch rijden groeit en vraagt om voldoende laadpalen, zowel in de wijken als op bedrijventerreinen. Ook zien

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

we dat steeds meer mensen geen eigen auto aanschaffen, maar gebruik maken van deelmobiliteit. Die groter wordende vraag faciliteren we.

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is de basis voor het inrichten van wegen en fietspaden, zowel wat betreft verlichting van fietspaden als vrij liggende fietspaden waar het kan. We voorkomen sluipverkeer en handhaven de maximumsnelheid van auto's ook in de wijken. Een groot gevaar op de weg zit in de grote snelheidsverschillen tussen weggebruikers. Fatbikes en snelle elektrische fietsen zorgen regelmatig voor onveilige verkeerssituaties. De inrichting van de wegen moet zodanig zijn dat de maximumsnelheid ter plaatse bij het normaal rijgedrag past.

Niet voor iedereen is vervoer eenvoudig te regelen. Bijvoorbeeld voor mensen die kwetsbaarder zijn of geen rijbewijs (meer) hebben. Vrijwilligersorganisaties zoals Automaatje en Seniorenbus vullen daar een belangrijke rol in. Dat vraagt een blijvend onderkomen met parkeervoorzieningen voor de organisaties.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Verkeersveiligheid is onze prioriteit. We voorkomen sluipverkeer, handhaven op snelheid en asociaal verkeersgedrag, passen tweerichting rotondes aan en leggen vrij liggende fietspaden aan. Verlichting is daarbij essentieel dus we voegen verlichting toe op de snelfietsroutes, die veel jongeren uit omliggende dorpen gebruiken om veilig naar de stad te reizen.
- 2.** Ons nieuwe centraal station is noodzakelijk voor bewoners en bezoekers. Dit vraagt om grote investeringen in de toekomst. Wij kiezen voor een station van statuur, met een uitstraling die past bij onze stad en met de grandeur van het station van weleer. We zetten in op Hoogfrequent openbaar vervoer (HOV)-vervoersknooppunt met snelle bussen, locaties voor kantoren en een laagdrempelige verbinding tussen Binnenstad en Paleiskwartier.
- 3.** We investeren in nieuwe fietsenstallingen, bijvoorbeeld in de parkeergarage St Joseph, bij het centraal station en tijdelijk in leegstaande winkelpanden. Ook gaan we verrommeling van onze openbare ruimte tegen door fietswrakken zo snel mogelijk op te ruimen.
- 4.** We ontwikkelen fiets- en wandelpaden tussen de dorpen en het stadscentrum, die de gezondheid en de recreatie bevorderen.

← Terug naar inhoudsopgave

- 5.** Een maximumsnelheid en een kentekenplicht voor e-bikes inclusief fatbikes is een noodzakelijke stap voor verkeersveiligheid. Daar gaan we als gemeente voor lobbyen bij het Rijk en we melden ons aan als pilot gemeente.
- 6.** We maken ruimte voor voldoende laadinfrastructuur, voor inwoners en voor bedrijven.
- 7.** We onderzoeken multifunctioneel gebruik en gedifferentieerde tarieven van parkeergarages/parkeerplaatsen, omdat wij zien dat parkeergarages vooral op bepaalde dagen en tijden vol zijn.
- 8.** We zijn een gemeente met veel water, waterplassen en waterwegen. Daar willen we meer gebruik van maken; een watertaxi vanuit de Stadsdelta of Groot-Meerendonk naar de Binnenstad en recreatief gebruik van onze buitenwateren.
- 9.** We zijn voor onze bereikbaarheid afhankelijk van de Rijkswegen A2 en A59 en de Provinciale weg N65. We zien noodzaak van de verbreding van de A2 en kiezen voor bereikbaarheid van Rosmalen en Maliskamp door te investeren in een Oostelijke Landweg.
- 10.** De bereikbaarheid en gastvrijheid van de Binnenstad zijn belangrijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers. We kiezen voor een autoluwe Binnenstad met ontheffingen voor bestemmingsverkeer van bewoners en ondernemers. Hierbij hebben we specifiek aandacht voor kwetsbare mensen die afhankelijk zijn van de auto.
- 11.** In de plannen staan 'knips' rondom de Binnenstad, om een doorgaande weg voor auto's te voorkomen. De voorgestelde volledige knip op de Zuidwal (met alternatief rijden via de A2) levert meer nadeel op voor inwoners dan voordeel. Het CDA steunt deze ingreep niet.
- 12.** We zetten in op de bereikbaarheid van de Groote Wielen. We willen voorkomen dat inwoners van de Groote Wielen door het afsluiten van bijvoorbeeld de Vlietdijk, het centrum van Rosmalen overslaan en direct afslaan naar de stad.
- 13.** Om de bereikbaarheid van Nuland en Vinkel te vergroten zetten we samen met de gemeente Oss in op een nieuw station 'Gef-land', op de lijn tussen Station Rosmalen en Station Oss West. Daarnaast blijven we investeren in

← Terug naar inhoudsopgave

busverbindingen met de oostkant van de gemeente, inclusief Kruisstraat.

- 14.** Voor Engelen willen we een volwaardige openbaar vervoer verbinding, zodat mensen een alternatief voor de auto hebben. En we zetten in op een veilige, efficiënte fietsverbinding tussen Bokhoven, Engelen en de binnenstad.

9 Leefbaarheid

Waar staan wij voor

's-Hertogenbosch moet een gemeente blijven waar iedereen zich thuis voelt — in de stad én in de dorpen. Leefbaarheid gaat voor het CDA over meer dan stenen en straten: het gaat over samen leven. We willen buurten waar mensen elkaar kennen, waar je je veilig voelt en gezond kan opgroeien of ouder worden.

Daarom investeren we in veilige en schone wijken, in sterke sociale netwerken en in plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten — van dorpshuis tot buurtplein. We stimuleren initiatieven van inwoners die bijdragen aan saamhorigheid en helpen kwetsbare inwoners om mee te blijven doen.

Een leefbare gemeente is een verbonden gemeente. Samen zorgen we dat 's-Hertogenbosch een plek blijft waar het goed wonen, werken én samenleven is.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We zetten in op een speeltuin voor ieder kind; inclusief, weersbestendig en met ruimte voor ontmoeting. We stimuleren vrijwillige buurtinitiatieven, leren van voorbeelden als de 'regenspeelplaats' en inclusieve speeltuinen. We zorgen ook dat de buurt participeert bij het ontwikkelen van nieuwe plekken.
- 2.** Verenigingen spelen een belangrijke rol in de leefbaarheid; de gemeente is een actieve partner in het zoeken naar mogelijkheden om te komen tot een gezonde vereniging en de bijdrage aan de leefbaarheid in het dorp of de wijk.
- 3.** We willen een toegankelijke stad met een sluitend netwerk van openbare toiletten, zodat iedereen onbezorgd op pad kan.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 4.** We willen initiatieven die de leefbaarheid van dorpen en buurtschappen versterken, met duidelijke voorwaarden en lokale betrokkenheid. Daarvoor gebruiken we het Fonds kwaliteitsverbetering buitengebied.
- 5.** Specifiek voor de historische Binnenstad maken we gebruik van het Binnenstadsfonds om de leefbaarheid te versterken door een betere kwaliteit van de openbare ruimte, vergroening en versterken van de economie.
- 6.** Enkele keren per jaar maken we straten autovrij, zodat bewoners samen kunnen wandelen, feesten, spelen en ontspannen in hun eigen buurt, vergelijkbaar met de Sunday streets in Parijs.
- 7.** We maken ruimte voor meer zitplekken op pleinen, langs routes en in parken om ontmoeting en verbinding te stimuleren.
- 8.** Bewegen in de buurt kan meer en beter met veilige, speelse schoolroutes met hinkelpaden, klimmuren en groene doorsteekjes.
- 9.** Leefbaarheid betekent ook het tegengaan van ongedierte. We zijn voor een aanpak van Aziatische hoornaars in samenwerking met lokale imkers om overlast te beperken en de bijenstand te beschermen.
- 10.** We investeren in een effectieve en veilige afvalstoffendienst, waar afval als grondstof wordt gezien. We kijken naar de mogelijkheid van nascheiding om met hulp van technologie het restafval, de kosten en ook het aantal kliko's per huis te verminderen. En willen een 'recycletas' waarin goederen worden opgehaald voor de kringloopwinkels.
- 11.** We organiseren een aantal keer per jaar een actie bij de Milieustraat waarbij tegen een laag tarief afval kan worden aangeboden.
- 12.** We investeren in de openbare ruimte met plek voor ontmoeten, groen en sport en houden de openbare ruimte schoon, heel en veilig.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

10 Groen, duurzaamheid en klimaat

Waar staan wij voor

De wereld waarin we leven hebben we in bruikleen. We geven hem straks weer door aan volgende generaties. Die generaties moeten ook kunnen leven en genieten in onze stad en onze dorpen. Dat goed doorgeven en daar verantwoordelijkheid voor nemen, noemen wij 'rentmeesterschap'. Dat klinkt oud, maar is juist van nu. Daarom werken wij aan een klimaatneutraal en klimaatbestendig 's-Hertogenbosch. Want als gemeente hebben we een belangrijke uitvoerende rol in het laten slagen van de duurzaamheids- en klimaatdoelen.

We zien dat we niet alles zelf in de hand hebben, zoals bij de overbelasting van het elektriciteitsnet (netcongestie). We kijken daar naar praktische oplossingen voor de korte termijn zoals batterijen.

Juist de gemeente staat dicht bij haar inwoners en bedrijven. Wij zien het als onze taak om te ondersteunen waar dat nodig is en kansen voor verduurzaming en klimaatadaptatie concreet te maken. Daarom nemen wij de regie: we maken mogelijkheden zichtbaar, verbinden partijen en helpen initiatieven verder te groeien. Onze visie op duurzaamheid en klimaatadaptatie is een haalbare ambitie: samen met inwoners en ondernemers werken we aan een toekomst die betaalbaar is en door maatwerk voor iedereen toegankelijk blijft. Zodat iedereen mee kan doen aan deze opgave die van ons allemaal is.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Wij hebben afgesproken in 2045 klimaatneutraal en klimaatbestendig te zijn. Klimaatneutraal wil zeggen geen CO₂ meer uitstoten voor zover we daar als gemeente invloed op hebben. Met een focus op isolatie van woningen en ruimte voor maatwerk. Klimaatbestendig zijn we door maatregelen te nemen om de gevolgen van wateroverlast te beperken en hittestress te voorkomen.
- 2.** We werken aan het voorkomen en beperken van de gevolgen van hitte door het vergroenen van buurten, door het toevoegen van bomen langs wegen en waterpartijen, groen op de gevel en daken en het vervangen van tegels door bloemen daar waar het kan. Het bestaande groen,

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

zoals het Sparrenburgbos, willen we behouden en beschermen. Hierdoor investeren we ook meer in biodiversiteit.

- 3.** Onze gemeente is waterrobuust ingericht in 2050 of zoveel eerder als het kan, om zo de oorzaken aan te pakken en ons voor te bereiden op de gevolgen van wateroverlast. De kans op overlast is in onze gemeente groot door onze lage ligging en vele waterstromen, maar ook de waterbeschikbaarheid door droogte en de waterkwaliteit door vervuiling staan op het spel. Daarom maken we bijvoorbeeld ruimte voor gebieden waar water kan worden opgeslagen en verminderen we de vervuiling van het water samen met het waterschap en drinkwaterbedrijf.
- 4.** De prijs van gas om woningen en bedrijven te verwarmen stijgt de komende jaren. We zijn voor investeringen in (rest)warmtenetten bij nieuwbouwlocaties, waarbij de investering zich moeten terugverdienen en het betaalbaar is voor inwoners en ondernemers.
- 5.** Het opslaan van energie wordt steeds belangrijker. Samen met partners investeren we in grote batterijen, zodat ontwikkelingen in buurten, op bedrijventerreinen en bij sportclubs door kunnen gaan.
- 6.** Bestaande woningen verduurzamen bespaart energie en kosten. Er zijn veel landelijke en lokale regelingen die kunnen helpen. Wij willen één zichtbaar en duidelijk energieloket dat mensen helpt bij verduurzaming.
- 7.** Nieuwe woningen worden energieneutraal of energiepositief opgeleverd door gebruik te maken van zonnepanelen, warmtepompen en batterijen. Nieuwe wijken zoals in Nuland en Groote Wielen maken waar mogelijk full electric. En bij nieuwe ontwikkelingen maken we ruimte voor biobased of circulair bouwen.
- 8.** Verspilling van grondstoffen gaan we zoveel mogelijk tegen. Daarom investeren we in nieuwbouw voor Vindingrijk, om zoveel mogelijk te recyclen. We zijn blij met de vele repaircafés en kringloopwinkels die er in de gemeente zijn. Ook willen we samenwerken met lokale ondernemers om duurzame, circulaire productieketens te versterken.
- 9.** We zien nog veel ruimte voor zonne-energie op daken, bij bedrijven of overheidsgebouwen.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 10.** We stimuleren het lokaal opwekken van energie bijvoorbeeld door energiecoöperaties en opslag in buurtbatterijen (bijvoorbeeld in de Maaspoort) om niet afhankelijk te zijn van derden.
- 11.** Bij de ontwikkeling van de Duurzame Polder staat de gezondheid van onze inwoners op de eerste plaats. We beperken zoveel mogelijk de impact voor de omgeving, zo houden we onder meer een afstandsnorm van minimaal één km aan en daar waar mogelijk meer. Daarnaast blijven we, na realisering, in gesprek met onze inwoners en andere belanghebbenden door het instellen van een permanente klankborggroep.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

11 Cultuur en erfgoed

Waar staan wij voor

's-Hertogenbosch is een stad vol van cultuur. Dit geven we extra lading door het aanbieden van een zo'n breed mogelijk palet in ons cultureel aanbod, van podiumkunsten, tot festivals. Van mooie concerten tot volkscultuur en spraakmakende exposities. Maar ook door makers te faciliteren en ruimte te bieden om hun talenten te ontwikkelen en te tonen.

Cultuur is namelijk iets wat van iedereen is, dat iedereen kan voelen en aan kan meedoen. Maar dan moeten we dat ook mogelijk maken. Bijvoorbeeld door het laagdrempelig aanbieden van muzieklessen voor jong of oud die wil leren. Het concept van de muziekschool is jaren geleden (landelijk) afgebouwd en dat is een gemis. Want onze cultuur en carnaval zoals in Oeteldonk is vol van muziek. En ook door het erop toezien dat evenementen zoals Koningsdag en Dag van het Levenslied kunnen groeien.

We zijn een trotse cultuurstad, met cultuur in alle soorten en maten. Dat laten we zien, bijvoorbeeld door evenementen en festivals. Waarbij we speciale aandacht willen hebben voor jongeren en studenten. Voorwaarde daarbij is dat onze inwoners hiervan kunnen genieten en dat het draagbaar is voor inwoners die dicht bij evenementen locaties wonen. Spreiden van evenementen over de gemeenten is dan ook van belang.

Of je nu carnaval viert in Oeteldonk, Zandhazendurp, Slotgat, 't Waoterrijk, Kafland of Terpersdurp het brengt mensen samen. Iets wat we koesteren en waar we de vrijwilligers voor waarderen. Het Oeteldonks bezoekerscentrum verdient een goed toegankelijke plek in de Binnenstad, zodat het verhaal van carnaval jaarrond kan worden verteld.

Het nieuwe Huis73 in de stad zit in een prachtig pand en is belangrijk voor de ontmoeting en ontwikkeling. De locatie in Perron 3 is belangrijk voor Kinderen tot 18 jaar. Zij hebben via Huis73 een gratis abonnement voor de bibliotheek.

Cultuur kan verbeelden en verwonderen

We vinden het belangrijk dat iedereen in 's-Hertogenbosch zich kan ontwikkelen via muziek, toneel of een andere culturele vorming. Dit door het te beoefenen of door ervan te genieten. Het aanbod van cultuur en het geld voor cultuur moet breed worden verdeeld over de hele gemeente en lokale initiatieven moeten worden gesteund, bijvoorbeeld door het Cultureel Wijkenprogramma. Het vraagt om een breed aanbod, met zoveel

← Terug naar inhoudsopgave

mogelijk laagdrempelige aanbod en voorzieningen in de wijken, zoals de muziekschool, het buurtcentrum en de bibliotheek.

Ons Erfgoed als basis

Het verleden is overal aanwezig in 's-Hertogenbosch. Van de Linie 1629, de Sint-Jan de vestingmuren en de Binnendieze in de binnenstad, de standerdmolen in Rosmalen, de kerken van Nuland, Vinkel en Bokhoven, tot alle verhalen die ons samen binden. 's-Hertogenbosch is een gemeente met waardevol erfgoed. Erfgoed dat we koesteren en we met trots doorgeven aan de toekomst. Het geeft 'ziel' aan onze stad en dorpen.

Daarmee staat Erfgoed ook midden in de samenleving en is een bron van verbinding. Dat zien we bij de monumenten, het archief, de vele historische en erfgoed verenigingen, de vrijwilligers en door de verhalen die mensen samenbrengen. Daar kunnen we nog meer gebruik van maken. We zien ook dat het goed is om de geschiedenis beleefbaar te maken. Want wie oog heeft voor het verleden, ziet scherper wat de toekomst nodig heeft.

In het bijzonder willen we dat doen richting het jaar 2029 en het Beleg van 's-Hertogenbosch. Een belangrijk jaar voor 's-Hertogenbosch, de dorpen, Europa en zelfs de wereld. Want de wereldorde werd toen veranderd. We zetten op weg naar en in 2029 een ambitieus themajaar neer over vroeger en de gelijkenissen met nu. Hierbij maken we ruimte voor cultuur, sport, erfgoed, educatie, ondernemerschap, onderzoek en kleine en grootse ontmoetingen zoals de EU-top in 2029.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Evenementen worden zoveel mogelijk gefinancierd vanuit de toeristenbelasting (als doelbelasting).
- 2.** We kiezen voor meer kunst, inclusief Street Art, in de openbare ruimte. Zoals containerkunst op alle afvalcontainers en wagens, viaducten, etc. met input van buurtbewoners.
- 3.** Wij zoeken bij onze grote opgaven, zoals woningbouw en de ontwikkeling van de Stadsdelta en Groot-Meerendonk actief naar kansen voor ons erfgoed. Het verduurzamen van erfgoed stimuleren we.
- 4.** Van 2029 maken we een ambitieus themajaar met veel activiteiten, leren van toen en het verbinden met nu. Met veel activiteiten, kennisdeling en ontmoetingen. Met blijvende impact voor en na 2029

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 5.** Museum Kruithuis is een belangrijk onderdeel van het verhaal van 1629 en krijgt steun om een goed lopend museum te worden.
- 6.** We werken samen met Heemkundekringen, erfgoed organisaties en culturele organisaties om het verleden nog meer zichtbaar te maken. Het Groot Tuighuis openen we, ook in het weekend, voor bijeenkomsten en exposities.
- 7.** We gaan erfgoed nog meer inzetten om mensen te verbinden, zoals met de kiekjeskist, bouwrituelen, bijeenkomsten in wijken en educatie op scholen. We investeren in middelen en menskracht.
- 8.** In onze dorpen met een grote historie werken we aan het toegankelijk maken van erfgoed, zoals de tempel van Empel, het fort in Orthen, fort Crèvecoeur en de oorlogshistorie van Engelen en Empel. In de stad leggen we de Binnendieze verder open en maken deze bevaarbaar zoals bij de Groote Stroom
- 9.** Historische plekken zoals de Sint-Jan, de vestingwerken en de Linie 1629 versterken de identiteit van de stad en dorpen. Het CDA wil deze plekken zichtbaar en beleefbaar houden. Bijvoorbeeld door het herinrichten van de ruimte rondom de Sint Jan en Luidpoort en de toegankelijkheid van de Citadel. Dat doen wij samen met onze partners in de regio, met de provincie en met het Rijk.
- 10.** Kleine monumenten in de stad krijgen een subsidieregeling om het onderhoud te garanderen.
- 11.** Muziek is onderdeel van onze stad en cultuur. Het leren maken van muziek hoort daarbij, voor ieder kind of 'zij-instromer' die dat wil. We investeren in betaalbaar muziekonderwijs voor iedereen in samenwerking met muziekverenigingen en Huis73.
- 12.** We zien het belang van ons Museumkwartier met een sterke samenwerking/fusie tussen het (vergroot) Noordbrabants Museum en het stedelijk Design Museum op de huidige locatie.
- 13.** Het Theater aan de Parade moet naast een breed cultureel aanbod haar rol als huiskamer van de stad waarmaken. Waarbij maximaal ingezet wordt op cultureel ondernemerschap.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

13 Veiligheid en weerbaarheid

Waar staan wij voor

Voor het CDA is veiligheid de basis voor een gemeente waarin mensen prettig kunnen wonen, werken en leven. Maar veiligheid gaat verder dan alleen het voorkomen van criminaliteit: je moet je hier ook daadwerkelijk veilig voelen. Daarom zet het CDA zich actief in om 's-Hertogenbosch niet alleen veilig te maken, maar ook veilig te houden. Zeker in de wereld van nu die veel onzekerheden kent, van oorlog en klimaatverandering tot polarisatie en agressie. Dit vraagt van de overheid om stabiel en betrouwbaar te zijn, nu en op de momenten waarin er een daadwerkelijke crisis uitbreekt. En het vraagt meer dan veiligheid. We moeten veel aandacht hebben voor weerbaarheid, investeren in 'van ik naar wij' en onze sociale structuur en hulp aan (financieel) kwetsbaren.

Een effectieve gemeentelijke veiligheidsaanpak vraagt om een goede balans tussen preventie en handhaving. We willen problemen zoveel mogelijk voorkomen, maar grijpen tijdig in wanneer situaties dreigen te escaleren.

Het gevoel van veiligheid in de eigen buurt is bepalend voor het welzijn en de maatschappelijke betrokkenheid van inwoners. Daarom investeert het CDA in de wijken, met aandacht voor toezicht, sociale samenhang en ondersteuning van kwetsbaren. Veiligheid betekent voor ons ook een betrouwbare overheid die mensen beschermt en voorkomt dat zij tussen wal en schip raken.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** We zetten in op een stevige aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met laagdrempelige meldpunten voor slachtoffers, vroegsignalering van thuissituaties en campagnes voor inclusie versterken wij de veiligheid.
- 2.** We willen femicide, straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag stoppen. Daarvoor ondersteunen we horeca, onderwijs en verenigingen in het voorkomen en melden van dit gedrag, en trainen we onze boa's op het handhaven ervan. En werken we aan veilige en verlichte wegen en fietspaden.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

- 3.** Cameratoezicht in de openbare ruimte kan behulpzaam zijn bij de handhaving van de openbare orde, verkeersveiligheid en criminaliteit. We willen ze op logische plekken zoals uitgaansgebieden en bij donkere plekken. Daarnaast moeten we zorgen voor betere verlichting daar waar het nodig is en betere inrichting van de openbare ruimte.
- 4.** Het voorkomen van onveiligheid is altijd de beste optie. We zetten vroegtijdig en dichtbij in op het voorkomen dat jongeren het verkeerde pad opgaan. Dit doen we in samenwerking met betrokkenen, wijkagent, de zorg, het onderwijs.
- 5.** In het kader van (digitale) weerbaarheid zetten we in op duidelijke communicatie en hulp voor mensen die kwetsbaar zijn. Ook werken we samen met organisaties, verenigingen en vrijwilligers die kunnen helpen in tijd van nood.
- 6.** We accepteren geen intimidaties, bedreigingen en geweld tegen hulpverleners en (politieke) ambtsdragers. Daders worden niet alleen strafrechtelijk, maar ook civielrechtelijk vervolgd. De gemeente verhaalt alle kosten op de daders, van ziekteverzuim tot slachtofferzorg.
- 7.** Veiligheid in de buurt is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Samen met politie, handhaving, buurtpreventie en de gemeente maken we voor iedere buurt een buurtveiligheidsagenda. Met de horeca werken we aan veilig uitgaan afspraken met specifieke aandacht voor drugsoverlast.
- 8.** Het CDA is tegen drugs. Wij willen geen wietkwekerijen of pillenlabs in onze gemeente, omdat dit risico's mee brengt voor mens en natuur. Drugshandel heeft een groot aandeel in de criminaliteit en draagt sterk bij aan de ondermijning. We willen geen coffeeshops dichtbij woonwijken of scholen. De coffeeshops in de Hinthamerstraat hebben een aantrekkende werking op het verkeer en geven overlast en moeten daarom verhuizen. Het CDA wil het aantal coffeeshops verminderen en blijft geen voorstander van het toevoegen van een extra (zesde) coffeeshop.
- 9.** Wij zetten in op het afpakken van crimineel geld door betere samenwerking tussen politie, belastingdienst, handhaving en gemeente. Als drugscriminelen worden opgepakt en het criminele geld wordt afgepakt door

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

justitie, dan moet dit geld in de wijken worden geïnvesteerd, bijvoorbeeld in speel- en sportvoorzieningen.

- 10.** We investeren in meer wijkboa's dichtbij en aanspreekbaar voor wijkbewoners.
- 11.** We ondersteunen veiligheidsinitiatieven van inwoners, zoals de buurtvaders of buurt-apps. Sociale veiligheid, waarbij inwoners zich beschermd voelen in de openbare ruimte, verdient de aandacht. Een veilige samenleving gaat namelijk verder dan alleen het inzetten van handhaving en politie. Ook de samenleving zelf heeft een grote rol om (sociale) veiligheid te waarborgen. Een mooi voorbeeld van omzien naar elkaar.

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

14 Financieel en bestuur

Waar staan wij voor

Wij willen eerlijk zijn over wat moet en hoopvol over wat kan. Zo besturen wij de gemeente 's-Hertogenbosch. Waarbij we ook geloven dat dichtbij mensen staan heel belangrijk is. Want dan weet je ook wat er speelt en ben je benaderbaar. Zo moeten politiek en bestuur zijn.

Het CDA staat voor een verantwoordelijk financieel beleid. Geld van onze inwoners kunnen we maar één keer uitgeven. Dat moet degelijk worden beheerd. Doe je dat niet dan moeten komende generaties de schulden van huidige generaties oplossen.

Dat is onze verantwoordelijkheid en vraagt om keuzes, want niet alles kan. Daar lopen wij niet voor weg.

Verantwoordelijk financieel beleid houdt ook in dat we als gemeente moeten investeren in ruimte om te wonen en te ondernemen. Dat geeft een gezonde basis voor voldoende inkomsten in de toekomst. Zodat solidair en sociaal beleid verder kan worden uitgebouwd. Want alleen een sterke stad, kan ook een sociale stad zijn.

Wat u van ons mag verwachten de komende periode:

- 1.** Politiek begint voor ons bij waarden, is gericht op de lange termijn en heeft oog voor het gemeenschappelijk belang. Politiek moet verbinden, niet verdelen. Wij willen respectvol samenwerken aan doordachte plannen voor de toekomst.
- 2.** Het CDA wil de woonlasten, waaronder de OZB, niet verhogen (wel rekening houdend met inflatiecorrectie).
- 3.** De toeristenbelasting wordt een doelbelasting en gebruiken we voor activiteiten en evenementen die onze stad en dorpen levendig maken, zoals (sport)evenementen en acties als Serious Request.
- 4.** We zorgen ervoor dat heffingen kostendekkend zijn, de gemeente mag er geen 'winst' op maken. De leges voor het splitsen van woningen of plaatsen van een mantelzorgwoning verlagen we naar '0'.
- 5.** Vanuit het Structuurfonds investeren we in grote projecten in de gemeente en we voegen de volgende projecten op het gebied van sport en 'van ik naar wij' toe: Groote Stroom

← [Terug naar inhoudsopgave](#)

de tribune van FC Den Bosch, brede investeringen in sportaccommodaties en investeringen in buurtaccommodaties.

- 6.** De lokale media (krant, tv, sociale media) zijn onmisbaar voor de politiek en het bestuur. Journalistiek moet te allen tijde onafhankelijk en kritisch kunnen zijn. DTV als streekomroep, het Brabants Dagblad en de Bossche Omroep zijn van groot belang voor de controle op politieke en bestuur en berichtgeving over 's-Hertogenbosch.
- 7.** We zijn als gemeente proactief in het binnenhalen van subsidies en maken hiervoor capaciteit vrij. Dat verdient zichzelf terug.
- 8.** Dienstverlening, formulieren en communicatie met de gemeente moet maximaal toegankelijk en eenvoudig gemaakt worden op B1 niveau.